

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Ašara ant voratinklio...

2012-02-02

ŽURNALAS: METAI

TEMA: Emigracija

AUTORIUS: Rimantas Vanagas

DATA: 2012-02

Ašara ant voratinklio...

Rimantas Vanagas

Esu anykštėnas, gyvenu ant žavaus Šventosios kranto. Maniškė Žvejų gatvė, kuria Karalienės liūno, Puntuko brolio link pėdindavo Antanas Vienuolis-Žukauskas, sutemus dabar primena pustuščių namų-vaiduoklių alėją. Tie tuntai vaikų, mano vaikystės laikais besiturškusių Šventojoje, nutūpusių akmenis ir medžius, virto ant pirštų suskaičiuojamais pensininkais, o aš pats praėjusią vasarą mėnraštyje „Pasaulio anykštėnas“ aprašiau tokią anekdotinę situaciją:

- Jūs verkiat, kad Anykščiuose nebėra jaunimo. Pažiūrėkit, kiek vien Šventojoje maudosi!

Iš tiesų... Pažiūrėkim, paskaičiuokim, kas gi susirinko vienoje maudykloje. Štai vasaros anykštėnė Indrė, atvažiavusi atostogų pas senelius iš Londono. Štai Ieva ir Martynas, atkakę iš Norvegijos aplankyti tėvų. Štai kaimynų dukra, parlėkusi iš Ispanijos. Štai Viltė su dukrele, vyrą laikinai palikusi Miunchene... Tikrai, kiek gražaus, sveiko jaunimo dar turime!..

Juokas, kaip sakoma, pro ašaras... Trūksta gydytojų, ligonių, mokinių, viešbučių klientų, santechnikų, net malkų suskaldyti nebėra kam. Tris dienas atsivežinėjau vieną tokį iš kaimo, kol nusispjoviau ir, susiėmęs už skaudamo juosmens, susiskaldžiau pats... Iš kurorto įstaigos, garsėjusios visoje SSRS, liko tik prisiminimas. Anykščiai jau kada nebėra lietuviško vyno sostinė - garsusis „Anykščių vynas“ merdi, nebereikia nei lietuviškų vaisių ir uogų, nei paties vyno - rinkai pakanka galvažūdiško alaus „bambalių“. Vakarais Anykščiai taip ištuštėja, kad kavinės nebemato prasmės žibinti lempas - užrakina duris pirma laiko. Ir taip sakau ne iš inercijos, ne iš lietuviui būdingo noro visa, kas gera, akiai neigti, o iš savo karčios patirties, kai retus garbingus miesto svečius, lietuvius ir žydus, vidurvasario vakarais neturėjau net kur arbata pavaišinti. Štai apsistoja pora senučiukų pačiame centre, nori sutemus išėiti

pasivaikščioti – ir bijo! Tamsu gi. Pasišviečia piršto didumo žibintuvėliu – ir klupinėja ant viešbučio laiptų, tai kaip jie iškels koją laukan? Sutrikę klausia manęs, iš kur, kaip jiems paskambinti į autobusų stotį, kad sužinotų autobusų tvarkaraštį? Juk pačiame viešbutyje tik vienas telefonas, bet ir jis pas administratorių, o administratorius kur? Tikriausiai namie pučia į akį, nes klientai ant pirštų suskaičiuojami, neapsimoka per naktį budėti...

O tuo pačiu metu per radiją ar televiziją girdžiu politikus ar valdininkus postringaujant, girdi, Lietuvoje mažėja nedarbas, nusikalstamumas, retėja eismo nelaimių... Po tokių paistalų iš sapnų srities nejučia imi desperatiškai kiknoti: taigi pačių Lietuvos gyventojų greitai reikės ieškoti kaip... grybų! Net tarptautinėse arenose lietuvių iškovoti medaliai, prizai, dainų šventės ar reprezentacinės užsienio tūzų sueigos Vilniuje nublanksta prieš vienos krypties reisu į Londoną ar Dubliną, draskančius šeimas, nusiurbiančius patį sveikatingiausią baltų kraują. Tūlas senjoras, patriotiškai apsitempęs šaulio uniforma ir nemenkiau patriotiškai nusiteikęs, manęs klausia:

– Kodėl, kaimynėl, nė vienas prezidentas, premjeras, seimūnas, atsiskaitydamas už praėjusią kadenciją, nepasako: „Taip ir taip, mieli tautiečiai, per mano valdymo laikotarpį iš Lietuvos išvažiavo pusė milijono žmonių...“ Ne, tyli kaip užsiūti, nes kaltų taigi nėra, nes kalti tie, kurie išvažiuoja! Vardija įgudę gražbyliai visokius susitikimus su karaliais, didingus projektus, naujus muziejus ir paminklus kunigaikščiams, o kas padaryta, kad žmonės, pirmiausia jaunimas, norėtų gyventi Lietuvoje? Kaip, sakyk, mano sūnui, baigusiam du aukštuosius, užsidirbti Lietuvoje butą? Jei taip toliau, gyvenimo tam neužteks... O matai, tamsta, tiesiamą kelią kitame krante? Lygus bus kelias, apšviestas, išklotas milijonais Europos banknotų, bet kas juo „spaciruos“ – ir kur nueis? Nebent nežinia iš kur atsidanginęs pūzras su šlepetėmis patursens lietuvišku paupiu – ir bus patenkintas neįsidūręs į jokių spyglių ar kankorėžių!..

Iš tiesų *dyvai*... Nepretenduoju į vienintelį ir neklystantį proto balsą, bet... Sunkiasvorė technika riaumoja palei upę ir Anykščių šilelį, tiesina, „gražina“ upės krantus pačioje kraštovaizdžio draustinio pašonėje! Negana to, dar žadamas „pirmasis Rytų Europoje“ Lajų takas prie Puntuko – juo, pasak įkvėptų projekto autorių, pasrus tūkstančiai turistų, ir anykštėnų gerovė ims pūstis kaip tešla ant mielių... O kur dar kolonos vietos entuziastų, masiškai perkančių bilietėlius į atrakcionus, laimingai žvgygaujantių ant lynų, sveikame ore stiprinančių raumenis ir dvasią?..

Bet mano kaimynas mintija kitaip:

– Kai verslas, metalas ir betonas ima brautis į gamtą, gero nelauk. Baranauskas su Žukausku turėtų grabuos kilnotis... Kiek Lietuvoje trunka turizmo sezonas? Tris mėnesius, keturis, likusį laiką – lietūs ir sniegas. Neaplenksim šveicarų, austrų, prancūzų, švedų (pastarieji net šaligatvius šildo, kad žiemą nepaslystų), jų ir kišenės, ir gamta kitokia. O mūsų šilelis? Kelios pušelės, keli kiškėliai ir samanėlės... Ašara ant voratinklio! O kad bus daugiau triukšmo ir šiukšlių – garantuota. Upė irgi ne koks melioracijos griovys, o gyvas organizmas, kasmet keičia vagą, dar potvyniai, ledonešiai, – kaip visi tie urbanizuoti takai atrodys po penkerių, dešimties metų? Kas ir už kokius pinigus juos prižiūrės, taisys? Visada sakydavom, kad mūsų didžiausi turtai – natūrali gamta ir dvasingi, darbštūs žmonės, o kaip dabar išaina? Skaičiuojam grašius

- milijonus leidžiam vėjais...

Ką aš galiu tokiam atsakyti? Neseniai svečiavausi Kolumbo atrastame žemyne, mačiau betonuotas ežerų pakrantes - kad valtys būtų patogiau vandenin nuleisti... Ten visi svajoja apie „gyvą“ žemės lopinėlį, Kalifornijos lietuviai džiūgauja, kad prieš keliasdešimt metų turistų nenutremptose apleistose aukso kasyklose išigijo kelis hektarus skautų stovyklai „Rambynas“. Mes gi skubiai pilam skaldą ir betoną į savo kiemus, klojam diles ant čežančių šilelio lapų, kvepiančių pušų spyglių - ir džiaugiamės už Europos pinigus tapsią „europietiškesni“...

Kam smagu saviems pagalius į ratus kaišioti? Bet ir man kaip kaimynui regis, kad valstybės tvarkymo kriterijai ir prioritetai, švelniai tariant, ne visai tokie, kokie turėtų būti. Kodėl, pvz., jaunimas, be kurio Lietuva neturi lietuviškos ateities, iki šiol - turint tokią skaudžią patirtį! - nėra prioritetas Nr. 1? Juk ši problema - hamletiška, gyvybinė! Arba: kodėl iš Europos dangaus krintą pinigėliai dažniausiai nubyra ne nuolatinėms darbo vietoms kurti, ne ilgalaikėms kultūros ir švietimo programoms įgyvendinti, o sezoninėms pramogoms, vienkartiniais *šou* renginiams, iš blizgučių nuaustiems, bet toli gražu ne pirmaeilės svarbos projektams?

Net rajono centro gyventojui nesunku suprasti, kad „pinigų srautų“ persikirstymai ir „prioritetai“ - ne rajono galioj ir kompetencijoj. Direktyvos, totalus spaudimas žūtbūt ir kuo greičiau įgyvendinti europinius projektus eina iš tokių aukštybių, kad galva svaigsta. Tuo tarpu gimnaziją baigęs jaunikaitis išeina vakare į gamtos dainiaus Antano Baranausko aikštę - ir ima tyliai staugti: toks pasijunta vienišas ir niekam nereikalingas! O kai šitaip, sunku jaustis ramiai ir oriai. Tad ką beveiks - prie to paties A. Baranausko paminklo pakels alaus butelį (bokalo niekas neduos...) už gražų, apšviestą betono taką - tegu ir vedantį į Niekur...